

Volgens het European Social Survey (ESS) is het vertrouwen in de Belgische politiek volledig zoek. Heb jij nog vertrouwen in de politiek?

ja 14%
nee 86%

Reageren? lezers@demorgen.be

MAARTEN LUTS, KARLIEN DELBEKE E.A. pleiten voor het opnemen van ambtenarenaantallen in een breed efficiëntiedebat

Hoe efficiënt is de overheid?

Drie onderzoekers van het Instituut voor de Overheid (KU Leuven) hebben de Vlaamse overheid op efficiëntie geanalyseerd: 'Het personeelsaantal bij de Vlaamse overheid stijgt het laatste decennium bijna onophoudelijk.' Voor de periode 2000-'07 komen ze uit op een uitbreiding met bijna 20 procent.

MAARTEN LUTS, KARLIEN DELBEKE en PROF. DR. ANNIE HONDEGHEM zijn als onderzoekers verbonden aan het Instituut voor de Overheid van de KU Leuven.

Het efficiëntiedebat wordt vandaag volop gevoerd. Ook de Vlaamse overheid zet hoog in op efficiënter werken. Doordat werkgeversorganisaties, gekleurde denktanks en ook de media het efficiëntiedebat in belangrijke mate hebben weten te monopoliseren, is een efficiëntere overheid echter al snel gaan klinken als een slankere overheid. Het efficiëntievraagstuk wordt zo te eng gevoerd en is in een taboesfeer verzeild geraakt. Een gefundeerd en voldoende breed debat dient zich echter ook te buigen over wat de overheid met haar inzet van middelen kan en moet bereiken. De kwaliteit van de dienstverlening aan de burger zou daarbij centraal moeten staan.

De strakke eenzijdige wind - hierboven geschetst - heeft er bovendien ook voor gezorgd dat het efficiëntiedebat intern vergeleden is tot een debat waarin vooral niet meer over personeel gesproken mocht worden. Het opnemen van de personeelsfactor binnen een breed efficiëntiebeleid lijkt zo op zich al een taboe geworden te zijn. Dat is grotendeels onterecht. De omstandigheden waarin de Vlaamse overheid zich bevindt, nodigen duidelijk uit tot het opnemen van de personeelsevolutie in haar efficiëntietraject.

Zo legde de Organisatie voor Economische Samenwerking en

Ontwikkeling (OESO) onlangs nog in een ophelmend hrm-review de vinger op de wonde door te stellen dat de aanhoudende groei van de overheden in ons land op termijn problematisch zal worden. Een recente studie van het Steunpunt voor Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen bracht de personeelsstatistieken van de Vlaamse overheid (en andere overheden in ons land) in kaart en kan niet anders dan deze these te onderschrijven. We kwamen tot de vaststelling dat het aantal ambtenaren in ons land blijft stijgen, in alle overheden van ons land.

Zo steeg het personeelsaantal bij de Vlaamse overheid het laatste decennium bijna onophoudelijk (de wervingsstop in 2004 zorgt voor een kleine knik). Als men de oude categorisering van ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Vlaamse wetenschappelijke instellingen en Vlaamse openbare instellingen behoudt, komen we uit op een stijging van het aantal personeelsleden met bijna een vijfde in de periode 2000-'07.

Voor een gefundeerd debat over de

overheidsomvang zijn objectieve en breed gedragen cijfers cruciaal. Er moet duidelijkheid en transparantie bestaan over vragen als: Hoeveel personeelsleden zijn er? Waar zitten ze? En wat zijn de demografische kenmerken van deze ambtenaren? Een gebrek aan betrouwbare statistieken is anno 2009 nog altijd een grote hinderpaal als men het wil hebben over de efficiënte overheid. Recente geconsolideerde data over de omvang en de evolutie van de tewerkstelling in de publieke sector zijn er in België gewoonweg niet. Van betekenisvolle internationale benchmarks zijn we dus nog ver af. Zelfs nationale vergelijkingen maken tussen de overheden van ons land is momenteel niet mogelijk. Niet alleen bestaan er haast evenveel methoden als overheden, er is vooralsnog geen standaardkader om ambtenarenaantallen te bepalen. De cijfers die her en der verschijnen, werden als het ware afhankelijk van de agenda à la carte samengesteld.

Van alle overheden in ons land is Vlaanderen de eerste om op consistente, betrouwbare en onderbouwde basis gegevens te verzamelen over haar personeel. Een nuttig, haast gedurfd initiatief, aangezien ze zich zo kwetsbaar opstelt tegenover andere overheden. Zo lang men de ambtenarenstatistieken binnenskamers houdt of vertekend voorstelt, loopt men immers een kleiner risico op de cijfers afgerekend te worden.

Maar ook de ongunstige leeftijds-piramide bij de Vlaamse overheid vormt een nijpend probleem. De cijfers liegen er niet om: binnen dit en vijftien jaar zal de helft van het personeel er op pensioen zijn, met het bijbehorende verlies van kennis en ervaring als gevolg. Bovendien zal de krapte op de arbeidsmarkt er mee voor zorgen dat de vraag niet zal zijn of

we deze grote uitstroom wel willen vervangen, maar of we die überhaupt kunnen vervangen. Toch zou de vergrijzing van de ambtenarij ook kansen kunnen bieden. De onophoudelijke roep om efficiëntie, de ontwikkelingen op het vlak van ICT en de toenemende budgettaire druk op de overheid zullen er samen voor zorgen dat er in de toekomst meer met minder zal moeten worden gedaan.

Is het dan niet verstandig om de grote natuurlijke uitstroom bij de Vlaamse overheid aan te grijpen om de slogan 'meer met minder' kracht bij te zetten? Zonder naakte ontslagen, maar met een

dertienduizend ambtenaren minder te tellen. Dit opzet past in het efficiëntietraject "naar een kleinere en betere rijksdienst". In het Verenigd Koninkrijk maakt het efficiëntiestreven al langer deel uit van het overheidsbeleid. Door het grootschalige Gershon Efficiency Programme werd onlangs nog een inkrimping van de administratie met een goede 86.000 posten afgerond. Ook daar werd er nauwlettend op toegezien dat de personeelsreductie niet gepaard ging met een kwaliteitsverlies van de dienstverlening.

Een efficiëntieprogramma met aan-

Zou het niet verstandig zijn om de grote natuurlijke uitstroom bij de Vlaamse overheid aan te grijpen om de slogan 'meer met minder' kracht bij te zetten? Door de vergrijzing kan dit vandaag met een minimale inspanning, tegen een minimale kost

personeelsbeleid waarin flexibiliteit en mobiliteit een belangrijke plaats krijgen. De vergrijzing zorgt ervoor dat dit vandaag kan gebeuren met een minimale inspanning, tegen een minimale kost.

Afslanken onontkoombaar

Internationaal vergelijkend onderzoek toont overigens aan dat een afslanking van de overheid - is het niet vandaag, dan wel morgen - zogoed als onontkoombaar is. Zo heeft Balkenende in Nederland het programma Vernieuwing Rijksdienst opgezet met als hoofddoel tegen 2011 op centraal niveau een kleine

dacht voor personeelsaantallen zou in onze ogen dan ook een belangrijk agendapunt moeten vormen voor de volgende Vlaamse regering. Zo'n programma wordt het best gekoppeld aan een meerjarig budgettair systeem en moet gericht politieke beleidskeuzes durven maken. Een functionele governance-structuur en een monitoringsysteem moeten zorgen voor een goede opvolging. Ten slotte pleiten we ervoor efficiëntie te verankeren in de organisatiecultuur, zonder daarbij de sociale rol van de overheid uit het oog te verliezen.

Meer info: www.steunpuntbov.be

Waarom Sarkozy's krantenideetje nog zo kwaad niet is

Vlaams minister van Media Kris Peeters (CD&V) wil het budget voor het journalistieke Fonds Pascal Decroos, dat nu nog 250.000 euro bedraagt, verhogen tot 500.000 euro. Omdat goede kranten nodig zijn. The Independent-columnist Johann Hari vindt dat ook. Hij haalt Noam Chomsky aan, en looft de aanpak van Nicolas Sarkozy.

JOHANN HARI benadrukt de rijkdom, de tegendraadheid en het belang van kranten. Hij is columnist van *The Independent*

De twee beste kranten van de Verenigde Staten, de *Seattle Post-Intelligencer* en de *Christian Science Monitor*, zijn onlangs ter ziele gegaan. *The New York Times* is ei zo na failliet, de *Los Angeles Times* is dat al. Overal in de wereld krijgen bedlegerige kranten op de spoedafdeling inkt toegediend via een infuus. De lijkbleke familie staat erbij en kijkt ernaar. Hoeveel zullen er deze depressie overleven? En hoe zou de wereld eruit zien als veel minder mensen zich zouden bezighouden met het verzamelen en het selecteren van het nieuws?

Kranten bevinden zich in een bizarre positie. Nog nooit hebben zoveel mensen onze nieuwsverhalen gelezen: via het internet bereiken we meer lezers dan in onze beste jaren. En toch kwijnen we weg. Waarom?

De rekening klopt niet meer

Sinds halverwege de 19de eeuw al betalen lezers niet het volle pond voor een krant. Eerst werd ze gesubsidieerd door overheden of politieke partijen. Daarna werd ze vooral betaald door adverteerders die je spullen wilden aansmeren. De prijs op de cover is maar een fractie van wat het kost om nieuws te verzamelen, en om dat nieuws bij jou op je ontbijtbord te brengen.

Dat model is op de sukkel, legt professor Paul Starr van Princeton University uit: "Tot voor kort leek het internet voor

al een toegevoegde waarde te leveren, door de mogelijkheden voor zelfexpressie en het publieke debat aanzienlijk uit te breiden. De kranten en de andere oude media bleven intussen hun oude functie vervullen, zoals de financiering van het leeuwendeel van de originele verslaggeving voor het grote publiek."

Onlinejournalisten kunnen het vacuüm niet opvullen dat de papieren nieuwsgaarders laten vallen. Met minder reclame-inkomsten en geen voorafbetalingen van lezers hebben ze geld te kort om het werk te doen dat de journalistiek zo nodig heeft

U ging steeds meer online lezen, terwijl de rekening betaald werd door de 'papieren' lezers en gedrukte advertenties.

Maar dat kon nooit langer standhouden dan een overgangdecennium. Nu steeds meer lezers verkiezen te surfen in plaats van te bladeren, is dat bijna afgelopen. Het probleem is dat de onlinelezer voor de adverteerder 10 procent waard is van een papieren lezer. Voor

elke lezer die de papieren krant verliest, moet je er tien bij krijgen op het scherm. De rekening klopt niet, en dus ontslaan de kranten mensen.

Is dat erg? Er zijn redenen om de kranten te wantrouwen in de VS, waar de pers overdreven opgeblazen en pretentius is en vooral de belangen behartigt van de machtigen, terwijl ze zichzelf op de borst klopt voor haar 'onafhankelijkheid'. Ja, de door reclame gefinancierde kranten richten een gefragmenteerde lens op de wereld, en berichten onbewust minder over de dingen die de belangen van hun betaallers bedreigen. Het onlangs heruitgebrachte boek *Manufacturing Consent* van Noam Chomsky toont dat op briljante wijze aan: het is de reden waarom alle kranten fout zaten in het geval van Irak, over de dramatische gevolgen van de deregulering, en nu omtrent de klimaatcrisis. Maar vandaag worden we geconfronteerd met de mogelijkheid dat er in plaats van de gefragmenteerde lens gewoon géén lens komt.

ren omdat de echte oren de redactie hebben verlaten. Hoe kunnen we weten wat we nooit geweten hebben?"

Een recente studie in *The Journal of Law, Economics and Organisation* bracht aan het licht dat een van de belangrijkste factoren die de corruptie in een land aan banden leggen "de vrije verspreiding (is) van een dagelijkse krant per persoon". Reis naar eender welk land en u zult vaststellen dat hoe minder kranten er circuleren, hoe groter de corruptie is. Als er niemand toekijkt, kom je met alles weg.

Terwijl de papieren nieuwsgaarders verdwijnen, ontstaat er een vacuüm dat de onlinejournalisten niet kunnen opvullen. Met minder reclame-inkomsten en absoluut geen voorafbetalingen van lezers beschikken ze over veel minder geld om correspondenten naar het buitenland te sturen, gevaarlijke onderzoeksopdrachten uit te delen of werk van lange adem te doen dat de journalistiek zo hard nodig heeft. Kijk naar de beste politieke website, de Huffington Post, een medium waarvoor ik - ik moet daar eerlijk in zijn - zelf schrijf. HuffPo is de eerste om toe te geven dat het niets betaalt aan zijn medewerkers, en dat het alleen iets weet over wat er in de wereld gebeurt doordat de kranten hun correspondenten erop uit sturen. Als die verdwijnen, dan blijven de blogs achter in een luchtledige cabine en praten ze alleen nog over zichzelf.

Dat hoeft niet per se te gebeuren. Vele mensen in de almaar meer doordraaiende krantenindustrie fluisteren geruchten over potentiële technologische oplossingen. Sommigen beweren dat een eenvoudig systeem van online microcontributies - een iTunes voor het nieuws - ons zal redden. Anderen vestigen hun hoop op Kindle, het handapparaatje waarmee je een krant kunt kopen. Maar we mogen echt niet wachten tot die mainstream geworden zijn: de uitgebouwde structuren, merken en know-how van de journalistiek kunnen tegen

Niet lanterfanten

Uiteraard schuilt er een groot gevaar in als kranten afhankelijk worden van de overheid. Niemand wil dat. Maar die valstrik kun je ontwijken. De Zweedse regering zette in 1971 een systeem op om kranten te subsidiëren. De subsidies werden toegekend door een onafhankelijk orgaan. Het intrigeert dat de Zweedse pers daarna tegendraadser en kritischer werd.

Nu aan de overkant avn de Atlantische Oceaan het gekraak van tuimelende kranten hoorbaar is, kunnen we het ons niet veroorloven te lanterfanten. Goede kranten - met al hun gebreken en hun selectieve kijk - zijn het fundament van een representatieve overheid.

In 1787 schreef Thomas Jefferson: "Als ik mocht beslissen of we een overheid hebben zonder kranten of kranten zonder een overheid, dan kies ik zeker voor het laatste."

Als we niet snel iets doen, dan zouden we wel eens het tegenovergestelde kunnen overhouden: een overheid, maar geen kranten om die te controleren.